

Олександр Сергійович ШАДРІН*(Харківський національний університету внутрішніх справ, м. Харків)*

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ЗАХИСНИКА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті наголошено, що участь захисника в кримінальному провадженні для здійснення захисту є одним із складників такого міжнародного правового стандарту як право захищати себе особисто або використовувати правову допомогу захисника, вибраного ним на власний розсуд. Обґрунтовано, що невід'ємним компонентом забезпечення права на захист у кримінальному провадженні є використання професійної правничої допомоги захисника. Доведено, що процесуальний статус захисника – це визначена кримінальним процесуальним законодавством діяльність адвоката з надання правничої допомоги підозрюваному, особі, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченому, засудженому, виправданому, особі, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особі, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) з метою захисту його прав, свобод і законних інтересів у кримінальному провадженні. Виокремлено й охарактеризовано основні змістовні елементи процесуального статусу захисника: завдання та функції захисника в кримінальному провадженні; його права, обов'язки та відповідальність; гарантії діяльності захисника.

Ключові слова: захисник, адвокат, кримінальне провадження, право на захист, процесуальний статус, змістовні елементи.

Постановка проблеми. Україна, будучи правовою державою, буде державну політику, керуючись пріоритетом «утвердження і забезпечення прав і свобод людини»¹. При цьому в Основному законі України закріплено таке конституційне право як право на захист. У ст. 59 указанного нормативно-правового акта зазначається, що «кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав»².

Більше за все, в Конституції України серед засад судочинства законодавець називає забезпечення обвинуваченого права на захист

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96 ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

² Там само.

(ст.129)¹. Вказана конституційна засада знайшла своє відображення й відповідно втілення в загальній засаді кримінального провадження, закріпленій у п. 13 ч. 1 ст. 7 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, – забезпечення права на захист². Більш детально сутність указаної засади кримінального провадження розкрито в ст. 20 КПК України, згідно з якою право на захист включає в себе такі складові елементи, як: надання підозрюваному, обвинуваченому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення; право збирати і подавати докази; право брати особисту участь у кримінальному провадженні; право користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права³.

Окремо варто наголосити, що участь захисника в кримінальному провадженні для здійснення захисту є одним із складників такого міжнародного правового стандарту як «право захищати себе особисто або використовувати правову допомогу захисника, вибраного ним на власний розсуд»⁴. До того ж обов'язок держави гарантувати можливість вільного вибору обвинуваченим захисника розглядається як невід'ємний елемент ефективного засобу правового захисту⁵. При цьому, як роз'яснює Конституційний Суд України, право вільного вибору захисника полягає у забезпеченні можливості з метою отримання правової допомоги вибрати захисником своїх прав особу, яка є фахівцем у галузі права і за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи⁶.

З наведеного вбачається, що невід'ємним компонентом забезпечення права на захист у кримінальному провадженні є використання професійної правничої допомоги захисника. У зв'язку з чим актуальним є питання про процесуальний статус такого учасника кримінального провадження як захисника. Адже процесуальний статус захисника є однією з найскладніших та найактуальніших проблем не лише практики, але й доктрини кримінального процесу. Це пояснюється тим, що участь захисника у кримінальному провадженні є чи не єдиною реальною гарантією дотримання усіх, передбачених законодавством, прав та свобод особи, щодо

¹ Там само.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

³ Там само.

⁴ Європейська конвенція з прав людини : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. Ст. 270.

⁵ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

⁶ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) : Рішення Конституційного Суду України від 16.11.2000 № 12-рп/2000. *Офіційний вісник України*. 2000. № 47. Ст. 109. Ст. 2045.

якої здійснюється захист¹.

Питання про забезпечення права на захист у кримінальному процесі України, реалізацію функції захисту в кримінальному провадженні, роль захисника під час досудового розслідування та судового провадження часто викликають зацікавленість і жваві дискусію з боку правників і наукової спільноти. Зокрема, основні аспекти окресленої проблематики досліджували в своїх працях такі вчені: Б. Баженов, С. Гап'як, В. Гончаренко, С. Гончаренко, Є. Лук'янчиков, О. Мартовицька, А. Молдован, В. Нор, В. Попелюшко, Р. Сибірна, О. Татаров та інші. Разом із тим чимало питань з окресленої проблематики залишається спірними чи невіршеними. Крім того, зміни в суспільному житті як початок повномасштабного вторгнення на територію України і введення правового режиму воєнного стану, мінливість через постійне оновлення нормативно-правової бази, яка регулює діяльність із забезпечення права на захист у кримінальному провадженні, реформування системи кримінальної юстицію призводять до втрати актуальності й, як результат, необхідності перегляду багатьох раніше сформованих наукових підходів до визначення процесуального статусу захисника в кримінальному провадженні.

Тому *метою* представлено дослідження є з'ясування сутності та змісту процесуального статусу захисника в кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. У ст. 20 КПК України зазначається, що одним із складових елементів права на захист у кримінальному провадженні є можливість користуватися правовою допомогою захисника. При цьому в ч. 2 цієї статті законодавець корелює із правом на захист обов'язок слідчого, прокурора, слідчого судді «роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника». Разом із тим законодавець у ч. 4 ст. 20 КПК України застерігає, що «участь у кримінальному провадженні захисника підозрюваного, обвинуваченого, представника потерпілого, представника третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, не звужує процесуальних прав підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, третьої особи, щодо майна якого вирішується питання про арешт»².

Визначення категорії осіб, які можуть здійснювати захист у кримінальному провадженні, порядок залучення захисника та загальні правила його участі в кримінальному провадженні закріплені в ст. ст. 45–54 КПК України, а також у спеціальних нормах кримінального процесуального законодавства, які регулюють підстави та процесуальний порядок проведення процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень.

У кримінальному процесуальному законодавстві України, як

¹ Сибірна Р., Гап'як С. Процесуальний статус захисника у кримінальному провадженні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки»*. 2021. № 2 (30). С. 208–209. <https://doi.org/10.23939/law2021.30.207>.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

демонструє ст. 45 КПК України, встановлена адвокатська монополія на здійснення в кримінальному провадженні захисту «підозрюваного, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію)»¹.

Зокрема, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом². Більш детально вимоги до фізичної особи, яка може бути адвокатом, розкрито в ст. 6 цього ж нормативно-правового акта. Такими вимогами є: наявність вищої юридичної освіти; володіння державною мовою, що засвідчується документом про повну загальну середню освіту за умови, що такий документ підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни), або державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою, що видається Національною комісією зі стандартів державної мови³; наявність стажу роботи за спеціальністю в галузі права після здобуття повної вищої юридичної освіти не менше двох років; складений кваліфікаційний іспит; пройдене стажування (або наявність стажу роботи помічником адвоката не менше одного року за останні два роки); складена присяга адвоката України; наявність свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю⁴.

При цьому не може бути захисником у кримінальному провадженні «адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю»⁵.

Крім того, керуючись ч. 1 ст. 45 КПК України, захисником є адвокат, який залучається до кримінального провадження для реалізації такого виду адвокатської діяльності як захист. Останній полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів тих учасників кримінального провадження, які перераховані в ч. 1 ст. 45 КПК України⁶ та п. 5 ч. 1 ст. 1

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

² Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

³ Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. Ст. 81.

⁴ Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»¹. При цьому, виходячи зі значення терміну «адвокатська діяльність» можна припустити, що здійснення захисту є одним із різновидів правничої допомоги адвоката клієнту². Разом із тим у ст.19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» наводиться невичерпний перелік видів адвокатської діяльності, серед яких законодавець також називає захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію)³. Тобто помітно, що законодавець корелює положення різних нормативно-правових актів, якими регулюється забезпечення права на захист у кримінальному провадженні, тим самим не допускаючи колізійності вказаних норм кримінального процесуального законодавства. Вказана обставина позитивно впливає на правозастосовну практику, оскільки сприяє виробленню уніфікованого підходу до тлумачення та застосування норм кримінального процесуального законодавства під час забезпечення права на захист, зокрема шляхом залучення захисника.

Щодо процесуального статусу захисника в кримінальному провадженні, насамперед слід з'ясувати, що означає такий статус і з яких елементів він складається. Аналіз сформованих у кримінальному процесі наукових підходів до визначення процесуального статусу окремих суб'єктів кримінального провадження показує, що вчені передусім акцентують увагу на його врегульованість нормами кримінального процесуального права та наводить його складники. Наприклад, А. Б. Антонюк, О. О. Лисецький, О. О. Мазурець, стверджують, що процесуальний статус слідчого змістовно містить сукупність таких елементів:

- функції (основні напрями кримінальної процесуальної діяльності);
- завдання;
- повноваження (права та обов'язки);
- процесуальна самостійність;
- гарантії законності та обґрунтованості діяльності;
- процесуально-правова відповідальність⁴.

При цьому А. Б. Антонюк, О. О. Мазурець підкреслюють, що особливості кримінального процесуального статусу слідчого залежать від покладених повноважень та характеру обов'язків, специфіки діяльності правоохоронних

¹ Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

² Там само.

³ Там само.

⁴ Лисецький О. О. Слідчий як суб'єкт кримінального провадження: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. С. 156; Антонюк А. Б., Мазурець О. О. Визначення процесуального статусу слідчого у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 271. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/65>.

органів. Більше за все, науковці пропонують процесуальний статус слідчого розглядати через його правосуб'єктність з урахуванням призначення правоохоронних органів, їх завдань, функцій, повноважень тощо¹.

В. В. Сидорчук, М. М. Стоянов, досліджуючи поняття та складники процесуального статусу слідчого, зазначають, що процесуальний статус є складовою частиною правового статусу. При цьому процесуальний або, як його ще йменують учені, процесуально-правовий статус слідчого регламентується кримінально-процесуальним правом і визначає становище слідчого безпосередньо у кримінальному провадженні у його зв'язку з іншими суб'єктами кримінального провадження. Він, на їх думку, включає такі елементи, як завдання, функції, права та обов'язки, які загалом забезпечують виконання завдання кримінального провадження у рамках наділеної законодавцем².

За аналогією з вищенаведеними науковими позиціями можна виокремити наступні основні елементи процесуального статусу захисника – це визначені кримінальним процесуальним законодавством: завдання та функції захисника в кримінальному провадженні; його права, обов'язки та відповідальність; гарантії діяльності захисника. Зупинимось на окресленні основних аспектів кожного з названих змістовних елементів процесуального статусу захисника в кримінальному провадженні.

Так, як зазначалося раніше, основною функцією захисника, яку він реалізує в кримінальному провадженні безперечно є захист прав, свобод і законних інтересів підзахисного – підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого й інших учасників кримінального провадження, зазначених у ч. 1 ст. 45 КПК України. При цьому, як уточнює В. П. Машика, основну функцію, яку виконує захисник у кримінальному провадженні, – це надання належного права на захист, роз'яснення ситуації клієнту, який його залучив, надання консультацій, участь у процесуальних діях з клієнтом, написання правових документів та їх подання тощо³.

Завданням діяльності захисника в кримінальному провадженні є надання правничої допомоги підзахисному з метою забезпечення захисту прав, свобод та законних інтересів клієнта. Зокрема, правнича допомога (раніше в нормативно-правових актах і науковій фаховій літературі використовувався термін «правова допомога»), як зазначає Конституційний Суд України, є «багатоаспектною, різною за змістом, обсягом та формами і може включати консультації, роз'яснення, складення позовів і звернень, довідок, заяв, скарг, здійснення представництва, зокрема в судах та інших державних органах, захист від обвинувачення тощо. Вибір форми та суб'єкта

¹ Антонюк А. Б., Мазурець О. О. Визначення процесуального статусу слідчого у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 273. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/65>.

² Сидорчук В. В. Поняття та види правового статусу слідчого. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 142; Сидорчук В. В., Стоянов М. М. Поняття процесуального статусу слідчого, його складники. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2021. Вип. 2 (50). С. 168.

³ Машика В. П. Роль захисника у здійсненні представництва в кримінальному провадженні. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 187. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.33.

надання такої допомоги залежить від волі особи, яка бажає її отримати. При цьому у передбачених законом випадках, зокрема для захисту прав і свобод дітей, неповнолітніх батьків та для захисту від обвинувачення, відповідні державні органи, їх посадові та службові особи під час здійснення своїх повноважень зобов'язані забезпечити надання зазначеним особам необхідної правової допомоги»¹.

Нормативне визначення поняття «правнича допомога» наводиться у Законі України «Про безоплатну правничу допомогу». Зокрема, в п. 3 ч. 1 ст. 1 цього правового акта зазначається, що правнича допомога – це «надання правничих послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення». При цьому в цій же статті в п. 4 дається роз'яснення, що слід розуміти під правничими послугами. Це «надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правничої допомоги та медіації»².

Права та обов'язки захисника в кримінальному провадженні визначені як загальними, так і спеціальними кримінальними процесуальними нормами. Зокрема, взаємопов'язана сукупність прав і обов'язків захисника в кримінальному провадженні визначена як положеннями КПК України, так і ст. ст. 20–22 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»³. У КПК України адвокат, який бере участь у кримінальному провадженні участь в якості захисника, поряд із професійними правами адвоката, користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання слідчому, прокурору, слідчому судді, суду свідoctва про право на зайняття адвокатською діяльністю, ордеру, договору із захисником або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги⁴. З наведеного вбачається, що «КПК України наділяє адвоката-захисника правами, якими володіє підзахисний, а також особливим процесуальним статусом, в основі якого – законні інтереси особи, які встановлюють правові межі діяльності захисника. Із цього випливає найважливіша особливість

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу): рішення Конституційного Суду України від 30.09.2009 № 23-рп/2009. *Офіційний вісник України*. 2009. № 79. Ст. 62. Ст. 2694.

² Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

³ Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

правового статусу захисника, яка полягає в тому, що права захисника є похідними від прав особи, щодо якої він здійснює захист, а захисник є суб'єктом обов'язку доказування усіх сприятливих для підзахисного обставин кримінального провадження, але цей обов'язок може обмежити лише підзахисний»¹. Відповідальність захисника варіюється залежно від виду та характеру вчиненого ним правопорушення. Зокрема, у випадку вчинення дисциплінарного правопорушення захисник несе дисциплінарну відповідальність згідно з Розділом IV Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Особливості притягнення захисника до адміністративної та кримінальної відповідальності передбачені відповідними галузями матеріального права.

Гарантії діяльності захисника представлені гарантіями адвокатської діяльності, визначеними у ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», процесуальними гарантіями (заборона оглядати, вилучати чи розголошувати слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди (ч. 6 ст. 46 КПК України), обов'язок органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх службових осіб виконувати законні вимоги захисника (ч. 7 ст. 46 КПК України), заборона допитувати як свідка адвоката про відомості, які становлять адвокатську таємницю (п. 2 ч. 2 ст. 65 КПК України) тощо), встановленням відповідальності, наприклад, кримінальної за втручання в діяльність захисника (ст. 397 КК України), погрози чи насильство щодо захисника (ст. 398 КК України), умисне знищення або пошкодження майна захисника (ст. 399 КК України), посягання на життя захисника у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст. 400 КК України)² і т. п.

Висновки. Отже, процесуальний статус захисника – це визначена кримінальним процесуальним законодавством діяльність адвоката з надання правничої допомоги підозрюваному, особі, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченому, засудженому, виправданому, особі, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особі, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) з метою захисту його прав, свобод і законних інтересів у кримінальному провадженні. Основними змістовними елементами процесуального статусу захисника є завдання та функції захисника в кримінальному провадженні; його права, обов'язки та відповідальність; гарантії діяльності захисника.

¹ Сибірна Р., Гап'як С. Процесуальний статус захисника у кримінальному провадженні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2021. № 2 (30). С. 213. <https://doi.org/10.23939/law2021.30.207>.

² Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк А. Б., Мазурець О. О. Визначення процесуального статусу слідчого у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 270–273. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/65>.
2. Європейська конвенція з прав людини : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. Ст. 270.
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96 ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
6. Лисецький О. О. Слідчий як суб'єкт кримінального провадження: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 287 с.
7. Машика В. П. Родь захисника у здійсненні представництва в кримінальному провадженні. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 186–189. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.33.
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
9. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
10. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
11. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. Ст. 81.
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) : Рішення Конституційного Суду України від 16.11.2000 № 12-рп/2000. *Офіційний вісник України*. 2000. № 47. Ст. 109. Ст. 2045.
13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу): рішення Конституційного Суду України від 30.09.2009 № 23-рп/2009. *Офіційний вісник України*. 2009. № 79. Ст. 62. Ст. 2694.

14. Сибірна Р., Гап'як С. Процесуальний статус захисника у кримінальному провадженні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки»*. 2021. № 2 (30). С. 207–215. <https://doi.org/10.23939/law2021.30.207>.

15. Сидорчук В. В. Поняття та види правового статусу слідчого. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 140–142.

16. Сидорчук В. В., Стоянов М. М. Поняття процесуального статусу слідчого, його складники. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2021. Вип. 2 (50). С. 167–171.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2023

Oleksandr S. SHADRIN,

Postgraduate Student

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

PROCEDURAL STATUS OF THE DEFENDER IN CRIMINAL PROCEEDINGS

In this article, it has been emphasized that the participation of a defense attorney in criminal proceedings to provide protection is one of the components of such an international legal standard as the right to defend oneself personally or to use the legal assistance of a defense attorney chosen by him at his own discretion. It has been substantiated that an integral component of ensuring the right to defense in criminal proceedings is the use of professional legal assistance of a defense attorney. It has been proven that the procedural status of a defense attorney is defined by the criminal procedural legislation as the activity of a lawyer to provide legal assistance to a suspect, a person in respect of whom sufficient evidence has been collected to report a suspicion of committing a criminal offense, but the suspicion in connection with her death has not been reported to the accused, convicted, acquitted, a person in respect of whom the application of coercive measures of a medical or educational nature is envisaged or the issue of their application has been decided, as well as a person in respect of whom the issue of extradition to a foreign state (extradition) is envisaged to be considered for the purpose of protecting his rights, freedoms and legitimate interests in criminal proceedings. The main content elements of the procedural status of the defender have been highlighted and characterized: tasks and functions of the defender in criminal proceedings; his rights, duties and responsibilities; guarantees of the activity of the defender.

Key words: *defender, lawyer, criminal proceedings, right to defense, procedural status, substantive elements.*